

աստի լինել, որ երկրի բնակիչները ձեռնտու կը լինեն իրեն. այդ բանի մէջ համոզեցրին նրան Սպահան փախած քրիստոնեաներն եւ Մելքիսէթը: Եւ ճշմարիտ, թշուառ ժողովրդեան հոգին բերանն էր հասել Օսմանցւոց ձեռքից:

“Վասն զի յոյժ չարաչար նեղութեամբ նեղէին զնոսա ազգն Օսմանցոց ծանր հարկապահանջութեամբ, եւ կեղեքմամբ զրկէին եւ կողոպտէին, եւ հաւատոց կուռէճութիւն առնէին, եւ այլ բազում տառապանօք չարչարէին, ոչ միայն զազգս Հայոց, այլ եւ զազգն Վրաց եւ զմահմետականաց, եւ վասն այնր նեղութեան գնացին առ թագաւորն Պարսից, զի թերեւս նովաւ զգիւրութիւն ինչ գտցեն զերծեալք ի ծառայութենէն Օսմանցւոց”:

Այդպիսի դրութեան մէջ գտնուող ժողովուրդը՝ միջոց չունէր մտածելու թէ արդեօք նրա ցաւերը չթեթեւանան Օսմանցւոց ձեռքից Պարսից ձեռքն ընկնելով:

Գաղթականութիւնն առաջ բերող պատճառների մասին՝ մենք մի քիչ յետոյ կը խօսենք, ինչպէս եւ Շահաբբասի անձնաւորութեան մասին. իսկ այժմ՝ տեսնենք, թէ ինչպէս կատարուեց այդ գաղթականութիւնն եւ Արարատեան աշխարհի աւերումն:

Մենք ասացինք, որ թէ Արարատեան աշխարհն եւ թէ ամբողջ Ատրպատականը հեծում էին տիրողների լծի եւ սարսափելի կեղեքումների ներքոյ, եւ դեռ 1586 թուին բազմաթիւ Հայեր Աղուանից աշխարհից, Գիլգակի կողմից 4 գիւղ, եւ Գաշտ կոչուած գաւառի (Գողթան, Ագուլիսի մօտ) ժողովրդ-